Lietas arhīva Nr. CA-0304-22/27
ECLI:LV:RAT:2022:0223.C33253020.17.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2022. gada 23. februārī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:
tiesnese referente Dace Kantsone,
tiesnesis Gvido Ungurs,
tiesnese Agnese Veita
rakstveida procesā izskatīja civillietu /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par dāvinājuma atsaukšanu sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Rīgas rajona tiesas 2021. gada 16. septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja/pers. A/ 2020. gada 24. janvārī cēlusi tiesā prasību pret atbildētāju /pers. B/, kurā lūgusi atzīt par atsauktu 2014. gada 18. jūlijā starp pusēm noslēgto dāvinājuma līgumu par 5425/10000 domājamo daļu no nekustamā īpašuma /adrese/, dāvinājumu un dzēst Rīgas rajona tiesas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs/II daļas 1. iedaļas ierakstus Nr. 8.1., Nr. 8.2., Nr. 8.3 un II daļas 2. iedaļas ierakstus Nr. 8.1., Nr. 8.2., Nr. 8.3.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1912., 1919. pantu un šādiem apsvērumiem.

[1.1] 2014. gada 18. jūlijā starp prasītāju un atbildētāju noslēgts dāvinājuma līgums, ar kuru prasītāja uzdāvināja savam dēlam - atbildētājam 5425/10000 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /adrese/.

Nekustamajam īpašumam zemesgrāmatā ir ierakstīta lietošanas kārtība, saskaņā ar kuru prasītājas lietošanā bija zemes gabals 1067 m^2 platībā un dzīvojamā ēka ar kadastra apzīmējumu /kadastra numurs/.

Pamatojoties uz dāvinājuma līgumu, 2014. gada 19. augustā zemesgrāmatā nostiprinātas atbildētāja īpašuma tiesības uz uzdāvinātajām domājamām daļām no nekustamā īpašuma, kā arī zemes gabala 1067 m^2 platībā un dzīvojamās ēkas lietošanas tiesības.

[1.2] Starp pusēm pastāvēja noruna, ka uzdāvinātajā dzīvojamā ēkā dzīvos gan atbildētājs ar ģimeni, gan arī prasītāja. Šo faktu apliecina dokumenti par dzīvojamās ēkas rekonstrukciju, kas tika uzsākta 2011. gada maijā un pabeigta 2016. gada janvārī. Prasītāja dzīvojamās ēkas rekonstrukcijā un labiekārtošanā ieguldīja 88 355,99 EUR, prasītāja kārtoja dokumentāciju un uzraudzīja būvdarbus, kā arī laikā no 2009. gada februāra līdz 2017. gada novembrim samaksāja par dzīvojamās ēkas komunālajiem pakalpojumiem kopsummā 10 726,88 EUR.

2016. gada janvārī prasītāja aizbrauca uz Lielbritāniju. Atgriežoties Latvijā 2017. gada 10. decembrī, prasītāja atbildētājam uzdāvinātajā dzīvojamā ēkā vairs nevarēja iekļūt, jo atbildētājs ēku slepus bija izīrējis.

Izīrējot dzīvojamo ēku, atbildētājs atstājis prasītāju bez dzīvesvietas, kas atzīstama par apdāvinātā rupju nepateicību Civillikuma 1919. panta pirmās daļas izpratnē. Īpaši aizskaroša atbildētāja rīcība ir tādēļ, ka prasītāja atbildētājam dažādi palīdzējusi - gan sniegusi finansiālu atbalstu, gan atļāvusi lietot automašīnu.

[1.3] Atbildētājs ir tīši nodarījis prasītājai svarīgu mantisku zaudējumu Civillikuma 1919. panta otrās daļas izpratnē, kas arī atzīstama par rupju nepateicību.

Proti, uzdāvinātajā dzīvojamā ēkā atradās prasītājas manta: antīkas mēbeles, gleznas, dažādi interjera priekšmeti. Arī pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas prasītāja par saviem līdzekļiem iegādājusies mēbeles, virtuves iekārtu, sadzīves priekšmetus un sadzīves tehniku, kas atradās ēkā. Minēto kustamo mantu atbildētājs piesavinājies.

[2] Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 16. septembra spriedumu prasība noraidīta pilnīgi, piedzenot no prasītājas atbildētāja labā ar lietas vešanu saistītos izdevumus 1425 EUR un no prasītājas valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 16,97 EUR.

Spriedumā ietverti šādi motīvi.

[2.1] Pirmās instances tiesa konstatējusi, ka 2014. gada 18. jūlijā starp prasītāju un atbildētāju noslēgts dāvinājuma līgums, ar kuru prasītāja uzdāvinājusi atbildētājam 5425/10000 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /adrese/, nosakot, ka nekustamā īpašuma vērtība ir 49 736,40 EUR. Dāvinājuma līgumā puses vienojušās, ka apdāvinātais pārņem savā atsevišķā lietošanā zemes gabalu 1067 m^2 platībā un dzīvojamo ēku.

Tāpat dāvinājuma līgumā puses vienojušās, ka atbildētājs pārņems prasītājas saistības pret AS "Swedbank", kas izriet no 2012. gada 13. decembra vienošanās Nr. 23 par hipotēku. Hipotēka nostiprināta uz prasītājas 5425/10000 domājamām daļām no nekustamā īpašuma /adrese/, un tā nodrošina aizdevuma 65 035,12 EUR atmaksu AS "Swedbank". Hipotēkas apmērs atbilstoši zemesgrāmatas ierakstiem ir 91 049 EUR.

Tiesa atzinusi, ka ar dāvinājumu atbildētājs faktiski ieguvis tikai parādsaistības, jo pārņemto parādsaistību apmērs pārsniedza uzdāvinātā nekustamā īpašuma vērtību. Tādējādi ar dāvinājuma līguma noslēgšanu netika uzlabots atbildētāja mantas stāvoklis. Šādos apstākļos nav nodibināma prasītājas devība, kas atbilstoši Civillikuma 1912. pantam ir nepieciešama dāvinājumam kā subjektīvs pamatojums dāvinātāja rīcībai.

[2.2] Tiesa konstatējusi, ka pēc atbildētāja īpašuma tiesību korroborācijas zemesgrāmatā uzdāvinātās nekustamā īpašuma daļas ir apgrūtinātas ar hipotēku par labu AS "Luminor Bank" 236 193,79 EUR apmērā atbildētājam izsniegtā aizdevuma 181 687,52 EUR nodrošināšanai. Aizdevuma mērķis, kā tas izriet no aizdevuma līguma, ir bijis dzīvojamās ēkas /adrese/, renovācija un atbildētāja saistību pret AS "Swedbank", ko viņš pārņēmis no prasītājas, refinansēšana.

Tiesa arī konstatējusi, ka 2015. gada 16. februārī ticis aktualizēts ieraksts zemesgrāmatā par to, ka uz zemes gabala atrodas dzīvojamā ēka ar kadastra apzīmējumu /kadastra numurs//adrese/.

Pirmās instances tiesas ieskatā minētie apstākļi liecina, ka dzīvojamā ēka /adrese/, vairs nav tā pati lieta, kas tika uzdāvināta. Ar celto prasību prasītāja atprasa citu lietu - par atbildētāja līdzekļiem renovētu dzīvojamo ēku, kuru atbildētājs ir atbrīvojis no prasītājas parādsaistībām pret AS "Swedbank".

[2.3] Tiesa norādījusi, ka dāvinājuma atsaukšana nozīmē dāvinātā atprasīšanu atpakaļ. Taču prasītājas prasība nav vērsta uz iepriekšējā stāvokļa

atjaunošanu, kā tas būtu dāvinājuma atsaukšanas gadījumā, bet gan uz tādas mantiskas vērtības iegūšanu, ko prasītāja atbildētājam aiz devības un bez atlīdzības nemaz nav piešķīrusi. Šādos apstākļos, ievērojot Civillikuma 1912. pantu un 1919. panta pirmo daļu, prasība ir noraidāma.

Prasītājas argumentu, ka dzīvojamās ēkas renovācija un atbrīvošana no kredītsaistībām ir Civillikuma 1920. pantā paredzētie dāvinātās lietas augļi plašākā nozīmē, tiesa atzinusi par nepamatotu, jo minētajā normā atbilstoši tiesību doktrīnas atziņām ir domāti dabiskie augļi *(skat.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.-Rīga: Mans Īpašums, 372.lpp.)*.

[2.4] Tā kā prasība ir noraidāma šī sprieduma 2.3. punktā norādīto motīvu dēļ, tad pirmās instances tiesa atzinusi par nelietderīgu sniegt juridisko novērtējumu argumentiem par atbildētāja kā apdāvinātā rupju nepateicību.

[2.5] Atbilstoši Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta "b" apakšpunktam un 44. panta ceturtajai daļai no prasītājas atbildētāja labā piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi par advokāta palīdzību 1425 EUR.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 42. panta otrajai daļai no prasītājas valsts ienākumos piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 16,97 EUR.

[3] Prasītāja par pirmās instances tiesas spriedumu iesniegusi apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnīgi.

Apelācijas sūdzībā sprieduma nepareizībai norādīti šādi argumenti.

[3.1] Tiesas secinājums, ka ar dāvinājumu atbildētājs neieguva mantisku labumu un tāpēc neesot nodibināma prasītājas kā dāvinātājas devība, ir nepareizs.

[3.1.1] Uzdāvināto nekustamā īpašuma domājamo daļu tirgus vērtība bija ievērojami lielāka nekā prasītājas parādsaistību summa, ko pārņēma atbildētājs. Minēto apliecina SIA "Latio" 2014. gada 8. jūlija vērtējums par īpašuma tirgus vērtību 163 000 EUR. Savukārt AS "Swedbank" izsniegtā aizdevuma apmērs bija 65 035,12 EUR, bet parādsaistību atlikumu dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdī tiesa nenoskaidroja. Civillikuma 1917. pants pieļauj, ka dāvinātai lietai var būt apgrūtinājumi.

Ja tiesa uzskatīja, ka parādsaistību pārejai uz atbildētāju ir juridiska nozīme, tad tai bija jāvērtē arī prasītājas ieguldījumi uzdāvinātajā dzīvojamā ēkā (skat. šī sprieduma 1.2. punktu).

[3.1.2] Dāvinātāja devība atbilstoši Civillikuma 1912. pantam ir dāvinājuma nepieciešama pazīme. Tiesas nepareizais secinājums, ka prasītājas devība nepastāvot, faktiski nozīmē, ka dāvinājuma līgums nav spēkā. Tai pat laikā tiesa nav noteikusi, kādu citu darījumu bez dāvinājuma līguma puses būtu noslēgušas.

Izdarot secinājumu par prasītājas devības neesību, tiesa iejaukusies pušu privātautonomijā un pārkāpusi līgumu slēgšanas brīvības principu un prasības robežas, jo neviena no pusēm dāvinājuma līguma spēkā esību nebija apstrīdējusi. Tāpat atbildētājs nav apstrīdējis prasītājas devības esību, dāvinājuma līgumā apliecinot, ka ar pateicību pieņem dāvinājumu.

[3.2] Tiesas secinājums, ka prasītāja, ceļot prasību, prasa no atbildētāja kaut ko citu, nevis uzdāvināto lietu, nav pareizs.

Dāvinājuma priekšmets bija nekustamā īpašuma domājamās daļas. Apstāklis, ka dzīvojamā māja ir renovēta, neietekmē prasītājas kā dāvinātājas tiesības atsaukt dāvinājumu rupjas nepateicības dēļ.

Savukārt apdāvinātais ir tiesīgs atprasīt īpašumā veiktos ieguldījumus, tomēr mantas vērtības pieaugums un mantā veiktie ieguldījumi neierobežo dāvinātāja tiesības dāvinājumu atsaukt.

[3.3] Tiesa bez pamata atteikusies vērtēt prasītājas argumentus par atbildētāja rupju nepateicību, kas izpaudusies gan kā rupji apvainojumi darbos, gan kā svarīgs mantisks zaudējums.

[3.3.1.] Rupji apvainojumi darbos izpaudušies kā liegšana prasītājai dzīvot viņas tobrīd vienīgajā dzīvesvietā, kuru prasītāja uzskatīja par savu mājvietu līdz mūža galam un kurā bija veikusi būtiskus ieguldījumus.

[3.3.2] Svarīgs mantisks zaudējums izpaudies kā prasītājas kustamās mantas piesavināšanās, kas atradās un joprojām atrodas uzdāvinātajā dzīvojamā ēkā.

[4] Atbildētājs rakstveida paskaidrojumos par apelācijas sūdzību norādījis, ka apelācijas sūdzību neatzīst un uzskata to par nepamatotu un pilnībā noraidāmu.

[4.1] Nav pamatoti prasītājas apsvērumi par nekustamā īpašuma vērtību.

2014. gada 18. jūlija dāvinājuma līguma 3. punktā ir noteikts, ka līdzēji nekustamo īpašumu /adrese/, novērtē par 49 736,40 EUR. Tātad prasītāja piekritusi šai vērtībai.

Savukārt SIA "Latio" 2014. gada 8. jūlija vērtējumā norādītā tirgus vērtība 163 000 EUR ir noteikta ar nosacījumu, ja nekustamais īpašums ir brīvs no atsavināšanas aizlieguma. Noslēdzot dāvinājuma līgumu, atsavināšanas aizliegums par labu AS "Swedbanka" tika saglabāts.

[4.2] Nav pierādīti prasītājas apgalvojumi par ieguldījumiem nekustamajā īpašumā 88 355 EUR apmērā. Prasītājas iesniegtās tabulas par veiktajiem maksājumiem neatbilst konta pārskatu izdrukās norādītajiem maksājumu mērķiem.

Atbildētājs nenoliedz, ka prasītāja ir veikusi ieguldījumus nekustamajā īpašumā, bet tie pamatā ir bijuši laika periodā, kad prasītāja pati bija nekustamā īpašuma īpašniece un pati dzīvoja dzīvojamā ēkā. Šie izdevumi bija saistīti ar nekustamā īpašuma uzturēšanu, ņemot vērā tā slikto stāvokli, ko pierāda nekustamā īpašuma novērtējums 2014. gadā.

Faktiski uzdāvinātās dzīvojamās ēkas renovācija sākās 2015. gadā un tika veikta par līdzekļiem, ko atbildētājs saņēma kā aizdevumu no *Nordea bank AB*, ko pierāda aizdevuma līgumā minētais aizdevuma apmērs un aizdevuma mērķis – parādsaistību pret AS "Swedbank" refinansēšana un nekustamā īpašuma renovācija.

Prasītāja ir daļēji veikusi komunālo pakalpojumu maksājumus, bet arī tie veikti laika periodā, kad prasītāja pati bija nekustamā īpašuma īpašniece un tur dzīvoja un glabāja savas mantas.

Prasītājai ir tiesības atprasīt savus ieguldījumus, taču tas neietekmē dāvinājuma līguma spēkā esību.

[4.3] Dāvinājumā līgumā nebija pielīgts uzlikums nodrošināt prasītājai dzīvesvietu uzdāvinātajā īpašumā. Tādējādi atbildētājam šāda pienākuma nebija.

Arī atbilstoši tiesu prakses atziņām dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kuru kāds aiz devības, nevis aprēķina, aiz vēlēšanās darīt otram labu un bez atlīdzības dod mantisku vērtību, un vienīgais, ko uzliek apdāvinātajam par pienākumu, ir pieņemt šo dāvinājumu. Dāvinājums neuzliek par pienākumu ne sekot apdāvinātāja ikdienas dzīvei, ne ikdienā interesēties par viņa veselības stāvokli *(Rīgas apgabaltiesas 2018. gada 12. novembra spriedums civillietā Nr. C33653316, Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 7. oktobra spriedums civillietā Nr. C30471618)*.

[4.4] Pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi, ka prasītāja, ceļot prasību, prasa no atbildētāja to, ko prasītāja atbildētājam netika dāvinājusi. Prasītāja faktiski vēlas iegūt citu nekustamo īpašumu, kas ietver pilnībā atjaunotu un paplašinātu dzīvojamo ēku un jaunizbūvētu palīgceltni, kuras atbildētājs ir izveidojis, ieguldot ievērojamus līdzekļus un ņemot aizdevumu kredītiestādē.

Atbildētājs ieguva nekustamo īpašumu sliktā stāvoklī un tam bija nepieciešams kapitālais remonts. Atbildētāja veiktās rekonstrukcijas rezultātā dzīvojamā ēka tika paplašināta uz jauniem pamatiem, izbūvēts ēkas otrais stāvs, kā arī veikta palīgceltnes jaunbūve. Plānošanas un arhitektūras uzdevumā norādīts, ka dzīvojamās ēkas apbūves laukums iepriekš bija 101,9 m2, bet jaunbūvējamā ēka ir ar platību 265,4 m2.

[4.5] Atbildētājs kategoriski nepiekrīt, ka viņa izturēšanās pret prasītāju vērtējama kā prasītājas necienīšana un aizskaršana, kas piešķir tiesības prasītājai atsaukt dāvinājumu.

Pušu starpā nebija vienošanās, ka atbildētājam būtu jānodrošina prasītājai dzīvesvieta nekustamajā īpašumā līdz mūža galam. Atbildētājs vēlējās rūpēties par prasītāju vecumdienās, un pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas prasītāja turpināja dzīvot uzdāvinātajā nekustamajā īpašumā. Tomēr atbildētāja ģimenes un prasītājas kopdzīve nekustamajā īpašumā veidojās neiespējama savstarpējo strīdu dēļ. Atbildētājs piedāvāja prasītājai izīrēt citu nekustamo īpašumu turpat Jūrmalā, taču prasītāja piedāvātos variantus noraidīja un 2016. gada janvārī aizbrauca dzīvot uz Lielbritāniju. Savukārt atbildētājs, pasliktinoties viņa finansiālajam stāvoklim, īpašumu izīrēja.

Kā rupja nepateicība nav vērtējama sev piederošo tiesību izlietošana, kas atbilstoši Civillikuma 1636. pantam izslēdz tiesību aizskārumu. Šajā gadījumā atbildētājs izlietojis Civillikuma 927. un 1036. pantā paredzētās varas tiesības pār lietu.

Uzdāvinātais nekustamais īpašums nebija prasītājas vienīgā dzīvesvieta. Prasītāja dzīvo īpašumā /adrese B/, un liecinieku liecības apstiprina, ka prasītājas mantas aizvestas uz turieni.

[4.6] Nav pamatots prasītājas apgalvojums par tīša svarīga mantiska zaudējuma nodarīšanu. Nav ticamu pierādījumu, kas apliecinātu prasības pieteikumā norādīto mantu piederību vai objektīvo vērtību. Atbildētājs neatzīst, ka visas prasītājas norādītās mantas atradušās nekustamajā īpašumā.

Lietā esošās fotogrāfijas ir uzņemtas pēc uzdāvinātā nekustamā īpašuma rekonstrukcijas, un tajās redzamās mēbeles ir atjaunotas par atbildētāja līdzekļiem. Savukārt speciālista atzinumā mēbeļu vērtība ir noteikta pēc fotogrāfijām, bet pierādījumu par mēbeļu stāvokli pirms restaurācijas nav, līdz ar to nav iespējams noteikt šo mēbeļu agrāko vērtību. Turklāt, pat saskaitot speciālista atzinumā norādīto mēbeļu vērtību, summa ir 12 910 EUR, kas atbildētāja ieskatā nav svarīgs mantisks zaudējums, ņemot vērā uzdāvinātās mantas vērtību.

[4.7] Atbildētājs vienmēr savu finansiālo iespēju robežās ir centies palīdzēt prasītājai, pārskaitot prasītājai naudu un veicot iemaksas prasītājas uzkrājošā kontā.

Ar dāvinājuma līgumu atbildētājs ir pārņēmis arī prasītājas parādsaistības pret AS "Swedbank", tādējādi finansiāli atbalstot prasītāju un novēršot nekustamā īpašuma pārdošanu, jo prasītāja nespēja nomaksāt savas kredītsaistības.

[5] Saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10. pantu lieta nolikta izskatīšanai rakstveida procesā, par ko lietas dalībniekiem paziņots. Papildu paskaidrojumus lietas dalībnieki nav snieguši.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi lietā esošos rakstveida pierādījumus un novērtējusi tos kopsakarā ar apelācijas sūdzības argumentiem, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un prasība ir noraidāma pilnīgi.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.panta pirmo daļu un 430.panta trešo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā, un nepārbauda faktus, kas konstatēti pirmās instances tiesā, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Ievērojot prasītājas apelācijas sūdzības saturu, prasība apelācijas instances tiesā ir izskatāma pilnā apjomā.

[8] Kā redzams lietas materiālos esošajā zemesgrāmatas informācijā *(lietas 1. sējuma 26.-34. lapa),* Rīgas rajona tiesas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs/ir ierakstīts nekustamais īpašums, kas atrodas /adrese/, un sastāv no zemes gabala 1967 m^2 platībā ar kadastra numuru /kadastra numurs/un uz tā esošas dzīvojamās ēkas ar kadastra apzīmējumu /kadastra numurs/un palīgceltnes ar kadastra apzīmējumu /kadastra numurs/.

Pamatojoties uz 2011. gada 4. augusta pirkuma līgumu, zemesgrāmatā ierakstīta kopīpašnieku noteikta nekustamā īpašuma lietošanas kārtība, ar kuru prasītājas atsevišķā lietošanā nodota zemes gabala daļa 1067 m^2 un dzīvojamā ēka, bet otra kopīpašnieka /pers. D/ atsevišķā lietošanā nodota zemes gabala daļa 900 m^2 un palīgceltne.

[9] Lietas materiālos redzams, ka 2014. gada 18. jūlijā starp prasītāju kā dāvinātāju un atbildētāju kā apdāvināto noslēgts dāvinājuma līgums *(lietas 1. sējuma 49. -50. lapa)*, ar kuru prasītāja uzdāvinājusi atbildētājam, bet atbildētājs ar pateicību pieņēmis 5425/10000 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /adrese/, kas sastāv no zemes gabala ar kopējo platību 1967 m2, uz kura atrodas dzīvojamā ēka un palīgceltne. Līguma 1. punktā līdzēji vienojušies, ka apdāvinātais pārņem atsevišķā lietošanā zemes gabala daļu 1067 m^2 platībā un dzīvojamo ēku.

Dāvinājuma līguma 3. punktā līdzēji uzdāvināto nekustamo īpašumu novērtējuši par 49 736,40 EUR.

Dāvinājuma līguma 5. punktā līdzēji vienojušies, ka apdāvinātais neuzņemas atbildību par dāvinātājas parādiem, nenokārtotiem maksājumiem vai citām saistībām, izņemot saistības pret AS "Swedbank", kas izriet no 2012. gada 13. decembra vienošanās Nr. 23 par hipotēku. Zemesgrāmatas informācijā par īpašumu redzams, ka, pamatojoties uz minēto vienošanos, hipotēka par labu kreditoram AS "Swedbank" 91 049 EUR apmērā bijusi nostiprināta uz prasītājas 5425/10000 domājamām daļām no nekustamā īpašuma /adrese/, bet, pamatojoties uz 2014. gada 30. jūlija grozījumiem hipotēkas līgumā Nr. 12-046921-PK/1 un aizdevuma līgumā Nr. 12-046921-PK, kā ķīlas devējs ierakstīts atbildētājs (IV daļas 3. iedaļas 3.1. ieraksts).

Atbilstoši Civillikuma 1912. pantam dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kuru kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību. Tiesību doktrīnā atzīts, ka dāvinājumam vajadzīgs subjektīvs pamatojums – devība *(Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.-Rīga: Mans Īpašums, 2000., 367.lpp.).* Savukārt Civillikuma 1928. pants pieļauj dāvinājumam pievienot uzlikumu, kas var izpausties arī kā pretpienākums. Panta komentārā minēts, ka pretpienākums var izpausties arī kā mantiska labuma gūšana *(Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.-Rīga: Mans Īpašums, 2000., 371.lpp.).*

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pušu noslēgtais darījums atbilst Civillikuma 1912. un 1928. pantā minētajām dāvinājuma ar uzlikumu pazīmēm, proti, prasītāja bez atlīdzības piešķīrusi atbildētājam 5425/10000 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /adrese/, pievienojot pretpienākumu uzņemties prasītājas parādsaistības pret AS "Swedbank", savukārt prasītājs ir dāvinājumu pieņēmis un izpildījis uzlikumu.

[10] Pirmās instances tiesas spriedumā izdarīto secinājumu, ka prasītājas devība nepastāvot, kas izslēdz iespēju kvalificēt notikušo darījumu kā dāvinājumu, tiesas kolēģija atzīst par nepamatotu.

Izskatāmajā lietā neviena no pusēm nav apstrīdējusi dāvinājuma līguma spēkā esību, ceļot prasību vai pretprasību. Vēl vairāk, lietas izskatīšanas gaitā ne prasītāja, ne atbildētājs nav izteikuši apgalvojumu, ka dāvinājuma līgums būtu simulatīvs un aiz tā būtu apslēpts kāds cits darījums, un tieši kāds. Arī pirmās instances tiesa, *ex officio* konstatējot dāvinātājas devības un līdz ar to arī dāvinājuma neesību, nav identificējusi citu tiesisko darījumu, uz kura pamata atbildētājs ir ieguvis īpašuma tiesības uz 5425/10000 domājamām daļām no nekustamā īpašuma /adrese/, kā arī nav ņēmusi vērā liecinieku /pers. S/, /pers. T/, /pers. U/, /pers. V/ liecības, kas pirmās instances tiesā cita starpā liecināja par prasītājas nodomu uzdāvināt savam dēlam – atbildētājam - strīdus nekustamo īpašumu.

Tas apstāklis vien, ka, pieņemot dāvinājumu, atbildētājs pārņēma arī prasītājas parādsaistības pret hipotekāro kreditoru, nav pietiekams, lai uzskatītu, ka dāvinājums nav noticis, jo, kā jau iepriekš norādīts, Civillikuma 1928. pants pieļauj dāvinājumam pievienot uzlikumu. Nav pamatots arī secinājums, ka atbildētājs dāvinājuma rezultātā neesot ieguvis mantisku labumu, jo nav šaubu, ka viņš ir ieguvis nekustamā īpašuma domājamās daļas.

Var piekrist, ka pievienotais uzlikums ietekmē dāvanas pieņemšanas ekonomisko izdevīgumu, taču dāvanas pieņemšana ir atkarīga no apdāvinātā brīvas gribas, un šajā gadījumā atbildētājs dāvanu ir pieņēmis un nekādus iebildumus pret noslēgto darījumu nav izteicis.

Turklāt pirmās instances tiesa, pēc savas iniciatīvas veicot darījuma ekonomisko novērtējumu, nav noskaidrojusi parādsaistību atlikumu, no kurām tika atbrīvota prasītāja, kā arī atstājusi bez ievērības apstākli, ka pats atbildētājs sākotnēji bijis viens no hipotekārā kredīta līdzaizņēmējiem AS "Latvijas Hipotēku un zemes banka", un vēlāk veikta šo saistību pārkreditēšana uz AS "Swedbank", kā tas izriet no viņa paskaidrojumiem pirmās instances tiesai *(lietas 1. sējuma 163. lapa),* līdz ar to tiesas secinājumi par darījuma ekonomisko neizdevīgumu ir virspusēji. Tomēr šiem apstākļiem tiesas kolēģijas ieskatā nav izšķirošas nozīmes lietā, ievērojot civilprocesā pastāvošo sacīkstes un dispozitivitātes principu un ņemot vērā, ka puses argumentus par aiz dāvinājuma apslēptu atlīdzības darījumu nav izvirzījušas. Gan rakstveida pierādījumi – noslēgtais līgums, gan arī liecinieku liecības apstiprina tieši dāvinājuma darījuma noslēgšanu starp pusēm.

[11] Civillikuma 1919. pants noteic, ka dāvinājumu var atsaukt apdāvinātā rupjas nepateicības dēļ. Par apdāvinātā nepateicību jāatzīst dāvinātāja rupji apvainojumi vārdos vai darbos, viņam tīši nodarīts svarīgs mantisks zaudējums un viņa dzīvības apdraudējums, kā arī viņa atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt. Atbilstoši Civillikuma 1930. pantam ir iespējams atsaukt arī dāvinājumu ar uzlikumu.

Tiesību doktrīnā atzīts, ka ne katra nepateicības izpausme dod pamatu dāvinājuma atsaukšanai; strīda gadījumā tiesai jāveic samērā grūts uzdevums, lai izvērtētu, vai ir bijusi rupja nepateicība, kuras konstatēšanai lietojami citi tikpat grūti novērtējami kritēriji, kas norādīti panta otrajā daļā: rupji apvainojumi, tīšs un svarīgs zaudējums, atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijusi iespēja palīdzēt *(Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.-Rīga: Mans Īpašums, 2000., 371.-372. lpp.).*

Civillikuma 1919. pantā minētās rupjas nepateicības pazīmes ir formulētas kā atklāti (nenoteikti) juridiskie jēdzieni jeb ģenerālklauzulas, kuru satura konkretizācija atstāta tiesību piemērotāja ziņā, meklējot individuālas lietas taisnīgāko risinājumu. Situācijā, kad piemērojami šādi jēdzieni, tiesas uzdevums ir piepildīt tos ar juridiski nozīmīgu saturu. Izvērtējot konkrēto dzīves gadījumu, tiesai jāargumentē, kādi tiesību palīgavoti (ārpus tiesību normām esoši avoti, piemēram, morāle, sociālās vērtības, lietu dabiskā kārtība u.tml.) ņemami vērā, konkretizējot normā ietvertā jēdziena saturu, un jāatklāj, kā tas ietekmējis strīda apstākļu juridisko kvalifikāciju.

Prasītāja kā atbildētāja rupjas nepateicības izpausmes norādījusi divus apstākļus: 1) prasītājas neielaišana uzdāvinātajā īpašumā, kas bija viņas vienīgā dzīvesvieta un kurā viņa veikusi ieguldījumus; 2) svarīga mantiska zaudējuma nodarīšana, piesavinoties prasītājas kustamo mantu.

[11.1] Noslēdzot dāvinājuma līgumu, dāvinājumam bija pievienots vienīgi uzlikums par parādsaistību pārņemšanu. Citas saistības, tostarp, saistību nodrošināt prasītāju ar dzīvesvietu uzdāvinātajā īpašumā, atbildētājs, pieņemot dāvinājumu, nebija uzņēmies. Līdz ar to juridiska pienākuma nodrošināt prasītājai dzīvesvietu uzdāvinātajā īpašumā atbildētājam nebija, taču izvērtējams vai prasītāja to varētu pamatoti sagaidīt, ņemot vērā morāles apsvērumus un sociālās normas.

Lietas izskatīšanas gaitā noskaidrots, ka prasītāja ir atbildētāja māte. Kā norādīts prasības pieteikumā, prasītājai ir trīs dēli, un katram no viņiem ir nodots kāds no prasītājas un viņas vīra īpašumiem – vecākajam dēlam īpašums /pilsēta A/, vidējam dēlam īpašums /pilsēta B/, bet jaunākajam dēlam – atbildētājam uzdāvināts īpašums /pilsēta C/.

No prasības pieteikuma izriet, ka jau vairākus gadus pirms dāvinājuma līguma noslēgšanas, 2011. gadā, prasītāja uzsākusi strīdus nekustamā īpašuma rekonstrukcijas procesu. 2014. gada 8. aprīlī prasītāja, kas tobrīd joprojām bija strīdus īpašuma īpašniece, un /pers. G/ noslēgušas līgumu *(lietas 1. sējuma 35. lapa)* par projektēšanas darbiem dzīvojamās mājas rekonstrukcijai, pamatojoties uz kuru sagatavots tehniskais projekts *(lietas 1. sējuma 38.-48. lapa)*. Tehniskais projekts liecina, ka jau sākotnēji bija plānota ēkas apjomīga pārbūve. No liecinieku /pers. S/, /pers. Z/ liecībām pirmās instances tiesā izriet, ka pastāvējis nodoms prasītājai dzīvot minētajā īpašumā. Projekta speciālajos noteikumos paredzēta ēkas sadale divās daļās ar atsevišķām ieejām, sanmezgliem, apkuri, vienlaikus iespēja apdzīvot šo ēku autonomi divām ģimenēm (personām) ir nosacīta, jo pusēm kopīgi būtu jālieto zemesgabals, ēkā arī bija ieplānota tikai viena virtuve, līdz ar to faktiski prasītājai būtu iespējams dzīvot strīdus īpašumā, dalot to ar atbildētāja ģimeni.

Tiesas kolēģijas ieskatā iespējamība pusēm dzīvot kopā uzdāvinātajā īpašumā ir vērtējama kā prasītājas (un, iespējams, arī atbildētāja) cerības, kuru realizācija ir atkarīga no ģimenes locekļu savstarpējām attiecībām, jo atbilstoši Latvijas sabiedriskajām paražām vairāku paaudžu radinieku kopdzīve nav vispārpieņemta un prezumējama. Konkrētajā gadījumā prasītāja un atbildētāja ģimene nav raduši iespēju dzīvot kopā vienā īpašumā, un šis apstāklis pats par sevi nav atzīstams par rupju nepateicību. Arī tiesību doktrīnā ir atzīts, ka dāvinājuma līgums nav pamats, lai rastos uztura došanas pienākums vai kāds cits pienākums materiāli atbalstīt dāvinātāju *(Zvidriņa A. Kādi ir dāvinājuma atsaukšanas noteikumi. Jurista vārds, 20.01.2004., Nr.2 (307)).* Tādējādi tiesas kolēģija atzīst, ka atbildētājam nepastāvēja no sociālajām normām izrietošs pienākums dzīvot uzdāvinātajā īpašumā kopā ar atbildētāju, ne arī iekārtot viņai atsevišķu dzīvesvietu šajā īpašumā.

Arī apstāklis, ka prasītāja kārtojusi nepieciešamās formalitātes un veikusi ieguldījumus strīdus īpašumā, neveido pamatu dāvinājuma līguma atsaukšanai rupjas nepateicības dēļ. Gan ieguldījumu veikšana, gan cita veida palīdzība un finansiāls atbalsts dēlam nerada pienākumu dēla ģimenei dzīvot kopā arī prasītāju vai nodot uzdāvināto nekustamo īpašumu prasītājas rīcībā. Vecāku finansiāls atbalsts bērniem, arī pieaugušiem, nav ārkārtēja rīcība. Nav šaubu, ka atbilstoši sociālajām paražām ir pieņemts, ka bērni par šādu atbalstu ir pateicīgi, taču šai pateicībai nav noteikti jāizpaužas kā kopdzīvei ar vecākiem vai dzīvesvietas nodrošināšanai tiem. Domstarpību gadījumā par atbildētājam piešķirto atbalstu prasītājai ir tiesības celt attiecīgu prasību tiesā, atprasot ieguldījumus. Turklāt atbildētājs pamatoti norādījis, ka daļa no ieguldījumiem izdarīta vēl pirms dāvinājuma līguma noslēgšanas, laika posmā kopš 2009. gada, savukārt maksājumi par komunālajiem pakalpojumiem veikti tostarp laika posmā līdz 2016. gadam, kad prasītāja pati lietoja īpašumu, kā redzams no prasītājas aprēķina un konta izdrukām *(lietas 1. sējuma 59.-133. lapa)*.

Par nepamatotu atzīstams prasītājas arguments, ka strīdus dzīvojamā ēka ir viņas vienīgā dzīvesvieta. Kā izriet no liecinieku /pers. S/, /pers. T/, /pers. V/ liecībām pirmās instances tiesas sēdē, prasītāja dzīvo vidējā dēla īpašumā /adrese B/ ko īpašnieks nelieto, jo pastāvīgi dzīvo Lielbritānijā. Tātad nevar apgalvot, ka atbildētāja rīcības rezultātā prasītāja būtu palikusi bez dzīvesvietas vai nonākusi sliktos apstākļos.

Nav arī guvis apstiprinājumu prasītājas apgalvojums, ka viņas neielaišana strīdus īpašumā viņai bijusi negaidīta, jo lietā esošā *skype* sarakstes izdruka *(lietas 1. sējuma 172. lapa)* apliecina, ka par nodomu izīrēt savu īpašumu atbildētājs prasītāju bija informējis. Situācija kopumā liecina par pušu domstarpībām, dažādiem uzskatiem par pareizu dzīvesveidu, bet ne par atbildētāja necienīgu attieksmi vai pāridarījumiem prasītajai. Atbildētājs pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas ir iegādājies dāvanas prasītājai *(lietas 1. sējuma 230. lapa),* veicis iemaksas viņas noguldījumu kontā *(lietas 1. sējuma 227.-229. lapa),* savukārt domstarpību un mantisku strīdu esība starp pusēm nav pielīdzināma apdāvinātā rupjai nepateicībai.

Šādos apstākļos tiesas kolēģija atzīst, ka, liedzot prasītājai iespēju dzīvot atbildētāja īpašumā, atbildētājs nav izrādījis rupju nepateicību Civillikuma 1919. panta izpratnē.

[11.2] Kā norādīts prasības pieteikumā, uzdāvinātajā īpašumā atradusies prasītājas kustamā manta – mēbeles, interjera priekšmeti, gleznas, kā arī pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas prasītāja iegādājusies mēbeles, virtuves iekārtu, sadzīves priekšmetus un sadzīves tehniku. Atbildētājs šo mantu prasītājai nav atdevis, nodarot viņai zaudējumus. Daļa no mantas atrodas strīdus nekustamajā īpašumā.

Prasības pieteikumā prasītājas mantiskais zaudējums raksturots kā "svarīgs", bet konkrēts zaudējumu apmērs naudas izteiksmē nav norādīts. Pierādījumi par kustamās mantas esību un tās vērtību ir fotogrāfijas un 2020. gada 25. septembra speciālista atzinums *(lietas 2. sējuma 15.-39. lapa)*,

kur novērtēta fotogrāfijās redzamā manta: apaļš koka galds 400 EUR, divi krēsli 300 EUR, kāršu galds 300 EUR, melns ozolkoka pusdienu galds 400 EUR, četri krēsli 200 EUR, melna ozolkoka kabineta iekārta 800 EUR, virtuves bufete 750 EUR, sarkankoka bufete 900 EUR, četri sarkankoka krēsli 360 EUR, apaļš galds 400 EUR, četri krēsli 200 EUR, sekreters 750 EUR, dārza mēbeļu komplekts 100 EUR, pajūga lāde 200 EUR, guļamistabas iekārta 350 EUR, sienas pulkstenis 350 EUR, divas lustras 800 EUR un 150 EUR, apaļš kafijas galds 200 EUR, kā arī gleznas kopsummā 5000 EUR. Kopējā kustamās mantas vērtība ir 12 910 EUR.

Par apdāvinātā rupju nepateicību Civillikuma 1919.panta otrās daļas izpratnē atzīstams tikai tāds svarīgs mantiskais zaudējums, kuru apdāvinātais nodarījis dāvinātājam tīši, t.i., ar ļaunu nolūku. Tas, vai apdāvinātā tīšas darbības (arī bezdarbība) ir izraisījušas sekas dāvinātājam nodarīta svarīga zaudējuma veidā un vai pastāv cēlonisks sakars starp apdāvinātā rīcību un šādu zaudējumu, nosakāms katrā individuālā gadījumā, tiesai izvērtējot konkrētos strīda apstākļus, paturot prātā, ka attiecīgam vērtējumam jābalstās objektīvos kritērijos, nevis prasītāja subjektīvos priekšstatos par zaudējuma nozīmīgumu un apdāvinātā rīcību *(skat. Senāta Civillietu departamenta 2021. gada 31. maija spriedumu lietā Nr. SKC-56/2021)*.

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka ļauns nolūks, kura saturs Civillikuma 1641. pantā atklāts ar formulējumu „tīšs kaitējums", ir apzināta darbība ar vēlēšanos aizskart cita tiesības. Tas aptver gan gribas, gan apzināšanās elementus attiecīgajā darbībā. [..] Vārdi „ļauns nolūks" un „tīšs" liecina, ka rīcība ir tāda, kurā nevar atsaukties ne uz kādu nezināšanu vai neizpratni" *(Torgāns K., Kārkliņš J., Bitāns A. Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Prof. K. Torgāna zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 121.lpp.).*

Attiecībā uz dāvinājuma atsaukšanu juridiskajā literatūrā izteikts viedoklis, ka tīšas rīcības jēdziens iztulkojams šauri, tādēļ tas neaptver zemākas vainas pakāpes, piemēram, rupju neuzmanību *(sk. Zvidriņa A. Kādi ir dāvinājuma atsaukšanas noteikumi. Jurista Vārds, 13.01.2004., Nr. 1 (306))*.

Tiesas kolēģija atzīst, ka izskatāmajā gadījumā nav konstatējams atbildētāja ļauns nolūks nodarīt prasītājai zaudējumus. Puses ir ģimenes locekļi, un prasītāja sniegusi atbildētājam ilgstošu finansiālu atbalstu. Kustamo mantu prasītāja pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas atstājusi uzdāvinātajā īpašumā, nav to izvedusi un atstājusi apdāvinātā rīcībā uz vairākiem gadiem, un līdz prasības celšanai tiesā to nav atprasījusi. Savukārt atbildētājs, veicot dzīvojamās ēkas pārbūvi un remontu, atjaunojis tur atstātās mēbeles un saglabājis citu mantu, pret ko prasītāja tolaik neiebilda, tātad nevar apgalvot, ka atbildētājs rīkojās ar prasītājas mantu pret viņas gribu un ar mērķi nodarīt viņai zaudējumus. Šobrīd, eskalējoties pušu domstarpībām, prasītāja vēlas atgūt šo mantu, kas gadījumā, ja puses nevar par to vienoties, dot tiesības prasītājai vērsties ar attiecīgu prasību tiesā. Tomēr nav pamata radušos situāciju vērtēt kā atbildētāja ar ļaunu nolūku nodarītu svarīgu mantisku zaudējumu prasītājai.

Turklāt lietā esošās fotogrāfijas, uz kurām balstīts speciālista atzinums par mēbeļu vērtību, apstiprina atbildētāja paskaidrojumā norādīto argumentu, ka mēbeles tikušas atjaunotas, jo lielākā daļa mēbeļu ir bez nolietojuma pazīmēm. Tātad vērtēšanas brīdī mantas vērtība bija pieaugusi, bet mantas vērtību pirms atjaunošanas un līdz ar to arī konkrētu zaudējumu apmēru lietā no šī atzinuma nevar konstatēt.

[12] Visu rezumējot, tiesas kolēģija secina, ka prasībā norādītie apstākļi nedod pamatu konstatēt atbildētāja kā apdāvinātā rupju nepateicību, tāpēc prasība par dāvinājuma atsaukšanu ir noraidāma. Apelācijas sūdzībā minētie argumenti nav guvuši apstiprinājumu.

Pirmās instances tiesa bez pamata atteikusies vērtēt prasībā norādītos apstākļus par apdāvinātā rupju nepateicību, tāpēc apelācijas instances tiesā prasība ir noraidāma uz citu motīvu pamata.

[13] Noraidot prasību, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta "b" apakšpunktu un otro daļu, no prasītājas atbildētāja labā piedzenami ar lietas vešanu saistītie izdevumi 2850 EUR apmērā *(lietas 2. sējuma 68. lapa)*.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 42. panta otro daļu no prasītājas valsts labā piedzenami ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 16,97 EUR, kas, ceļot prasību, nav bijuši iepriekš samaksāti (22,34 EUR- 5,37 EUR) *(lietas 1. sējuma 2. lapa, 24.-25. lapa)*.

[14] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.[1]pantu atbildētājai nosakāms termiņš labprātīgai izpildei spriedumam daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu – desmit dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.pantu un Civilprocesa likuma 8., 193., 195., 204.[1] un 432.pantu Civillietu tiesas kolēģija,

nosprieda

noraidīt pilnīgi /pers. A/ prasību pret /pers. B/ par dāvinājuma atsaukšanu.

Piedzīt no /pers. A/ par labu /pers. B/ ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2850 EUR, kas samaksājami AS "Swedbank" kontā /konta numurs/.

Piedzīt no /pers. A/ valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 16,97 EUR, kas samaksājami Tiesu administrācijas valsts kases kontā Nr. LV51TREL2190458019000, BIC kods TRELLV22, maksājuma mērķī norādot: ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, civillietas numuru un ieņēmumu ekonomiskās klasifikācijas kodu 21499.

Noteikt termiņu labprātīgai izpildei spriedumam daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu – desmit dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Senātā 30 dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā un iemaksājot par to drošības naudu Augstākās tiesas depozīta kontā Nr.LV83TREL8280010000000.

Tiesnese Dace Kantsone

Tiesnesis Gvido Ungurs

Tiesnese Agnese Veita